

סימן כא

תרופה אסורה לחולת עור

ראשי פרקים

שאלה

- א. האיסור בבליעה של מאכלות אסורות
- ב. אכילת דבר שאינו ראוי למאכל אדם
- ג. איסור שלא כדרך הנאתו בחולה שאין בו סכנה
- ד. איסורי אכילה לחולה שאין בו סכנה

תשובה

* שאלה

אשה סובלת זמן רב מפריחה קשה בעור. ניסו עליה תרופות שונות, והן לא הועילו. לבסוף הציע לה רופא תרופה תוצרת חוץ העשויה שרשי צמח (נר הלילה). החולה ניסתה תרופה זו במשך למעלה מחודש, ואכן היא הועילה. אלא שלפתע היא גילתה שעל התווית מצויין שהכמוסה מכילה ג'לטין (מהסוג הלא כשר) וגליצרין, שכידוע עשויים מבעלי חיים אשר רובם טריפות ונבילות. לתרופה זו אין שום טעם. מה דינה של התרופה?

כדי לענות על שאלה זו, יש לעיין בכמה נקודות:

- א. האם יש איסור בבליעה של מאכלות אסורות מבלי ללעוס אותן בפה?
- ב. האם יש איסור באכילת מאכל שאינו ראוי לאכילת אדם?
- ג. האם בדין זה יש הבדל בין תרופה למאכל אחר?
- ד. האם יש להחשיב את המקרה הזה לחולה שאין בו סכנה, או שהוא בכלל "מיחושים בעלמא"?
- ה. האם חולה שאין בו סכנה מותר בבליעה של תרופה אסורה?

* מנחם-אב תשמ"ח.

א. האיסור בבליעה של מאכלות אסורות

תרופה זו אינה נאכלת בדרך הרגילה, אלא נבלעת ללא לעיסה בפה. ומסתבר שבליעה אינה "דרך אכילה". ועיין במסכת פסחים (כ"ד ע"ב):

אמר ר' אבהו, אמר ר' יוחנן: כל איסורין שבתורה, אין לזקן עליהם אלא דרך אכילתן. למעוטי מאי? אמר רב שימי בר אשי: למעוטי שאם אכל חלב חי, שפסוד.

ועיין בירור הלכה (שם ציון ד'), שם מבואר שרוב הראשונים סוברים שיש לפחות איסור דרבנן באכילת איסורין שלא כדרך הנאתן. ולדעת הראב"ה (סי' תנ"ז) מותר אפילו לכתחילה. אלא שכנגד זה כתב המש"מ (הל' יסודי התורה פ"ה ה"ח ד"ה אך) בדעת הרמב"ם (שם) שיש בזה איסור מהתורה למרות שאינו לוקה על כך. וא"כ נראה שהדעה הממוצעת, הסוברת שיש בזה איסור דרבנן, היא העיקרית. ומכיון שבליעה אינה מוגדרת כ"דרך אכילה", יוצא שאין איסור תורה בבליעה של איסור מבלי ללעוס אותו.

אך יש להקשות על הנחתנו זו מהגמרא בפסחים (קט"ו ע"ב), שם נאמר:

אמר רבא: בלע מצה – יצא; בלע חרוד – לא יצא. ופירש רש"י (ד"ה בלע מצה), שהמדובר במי שבלע מצה מבלי ללעוס אותה. ומבואר איפוא שבליעה נחשבת לאכילה! וצ"ע אם יש ללמוד איסור ממצוה. ועיין משל"מ (שם ד"ה יש לחקור) שכתב דלא שנא; דכי היכי דבמצוות לא-תעשה, דרחמנא אמר "לא תאכלו" – אמרינן דאם אכלו שלא כדרך הנאתו, פטור, משום דלא מקרי אכילה – הוא הדין במצוות עשה, דרחמנא אמר "תאכל", שאם אכלו שלא כדרך הנאתו – לא יצא ידי חובתו.

ולפי זה אם נאמר כדברי המש"מ, שאכילת

השורף את גרונו, ובליעה ללא אכילה – הם הפוטורים. ועיין בית-האוצר (למהר"י ענגיל, ערך "אכילה", כלל קנ"ג), שעמד על כך. ור"ח הלך העיר מדברי הרמב"ם בספר היד (הל' מאכלות אסורות פי"ד הי"א), שכתב:

הרי שהמחה את החלב וגמאו כשהוא חם עד שנכווה גרונו... – פטור.

ומשמע שבליעה לבד אינה פוטרת. וגם הנוב"ד ייק מלשון הרמב"ם שבליעה אסורה מהתורה. וכנראה, דבריו במשנה תורה הם משנה אחרונה; ובפרט כאשר יש סתירה בגירסאות בשהמ"צ.

אך דומה שהחוש מעיד שבליעה אינה כל כך דרך אכילה. שכן דרגות יש באכילה: יש לועס לאט ובלוע לאט; יש לועס מהר ובלוע לאט; ויש בולע מהר כל כך עד שמסתפק בהנאת מעיו לחוד, ודי לו בבליעה. ומכיון שר"ל סובר שהנאת מעיו היא העיקר באיסורי אכילה (חולין שם), צריך לומר בדעתו שבולע יצא אע"פ שלא התכוון ליהנות בבליעה; כי לא הבליעה קובעת אלא הנאת מעיו היא הקובעת, ושם הרי נהנה. אך לדעת ר' יוחנן (שם) יתכן שבולע לא יצא; כי לדעתו הוא צריך ליהנות בבליעה; וכיון שלא התכוון ליהנות בבליעה, לא יצא ידי חובתו בבליעה כזו. אלא שקשה מדברי רבא (פסחים קט"ו ע"ב), הסובר שהבולע מצה יצא ידי חובתו. ואין לומר שרבא סובר כר"ל, שהרי להלכה קי"ל בפסחים כרבא (שו"ע או"ח סי' תע"ה סעי' ג'), ובחולין קי"ל כר' יוחנן (רמב"ם הל' מאכלות אסורות פי"ד ה"ג)! * וכן כתב בחלקת-יואב (י"ד סי' ט') שהבולע חייב, והוכיח זאת מבולע מצה, שיצא.

והנראה לענ"ד לומר כנ"ל, שמכיון שהגדרת האכילה תלויה בדעת בני אדם, א"כ הדבר תלוי בכונתו של האוכל: מי שמתכוון ליהנות בבליעתו, מחשיב את הבליעה לאכילה, וחייב; ומי שאינו מתכוון ליהנות בבליעה, אינו מחשיב בליעה לאכילה, ופטור.

איסור שלא כדרך הנאתו אסורה מהתורה, אלא שאין לוקין עליה – במצוה כה"ג יתכן שיוצאים ידי חובה. וא"כ אפשר ללמוד מבליעת מצה לבליעת איסור, שאמנם אין לוקין עליה, אך איסור מהתורה יש בה. וצ"ע.

ובתורת חיים (חולין דף ק"כ ע"א) הוכיח להיפך מבליעה של מצה, וכתב שאע"פ שבליעה אינה דרך אכילה, יצא ידי חובת מצה, משום שמצוות לאו ליהנות ניתנו; אבל באיסורי אכילה, שהנאתן היא איסורן, פטור. והקשה עליו בנוב"ד (מהד"ק י"ד סי' ל"ה), דמה בכך שמצוות לאו ליהנות ניתנו, אכילה מיהא בעינן, ובליעה לא אכילה היא? ומכוח זה הסיק הנוב"ד דע"כ גם בליעה היא בכלל אכילה. ועי"ש בנוב"ד שהביא את דברי התוס' (חולין ק"כ ע"א ד"ה לחם), ומדבריהם משמע שלכאורה יש להתיר לחולה שאין בו סכנה לבלוע דבר איסור כשאינו דרך אכילה אלא דרך שתיה. אולם הנוב"ד דחה זאת עפ"י המשל"מ (שם), שרק דבר שמצד ה"חפצא" אינו ראוי לאכילה – הוא שמותר לחולה שאין בו סכנה; אך דבר שמצד ה"חפצא" הוא ראוי, ורק ה"גברא" אוכלו שלא כדרך אכילה – אסור. ולבסוף הוכיח מחולין (ק"ג ע"ב), שם נאמר שלדעת ר"ל אין אדם לוקה על אכילת אבר מן החי אלא כשאכל "גרומיתא זעירתא" (עצם קטן שעל כף הירך) שבולעה כאחת. ומכאן מוכח שבליעה היא דרך אכילה.

ועיין סהמ"צ להרמב"ם (מהדורת ר"ח הלך ומהדורת פרנקל, ל"ת קפ"ז), שכתב:

אם פתח פיזי ובלע דבר מן האיסורים או אכלו והוא חם עד שישרזף גרונו... – הוא פטור.

וזאת לעומת גירסת הדפוסים, שם נאמר: ובלע דבר מן האיסורים והוא חם...

כלומר, לפי המהדורות המדוייקות, בליעה לבד פוטרת. אך לפי המהדורות המקובלות בליעה לבד אינה פוטרת. ורק צירוף של אוכל חם,

* ועוד יש להעיר לסוברים שגם ר"ל מודה דבעינן גם הנאת גרונו, ע"כ יש בבליעה גם קצת הנאת גרונו: עי' מנ"ח (מצוה שי"ג ס"ק ב').

אכילתו לבין אכילת דבר שאינו ראוי לאכילה. ומסתבר שדבר שאינו ראוי לאכילה מצד עצמו קל יותר מאכילה שלא כדרך אכילתו (כמבואר בחוות דעת, סי' ק"ג ס"ק א').

בדינים של איסורי אכילה שאינם ראויים למאכל אדם נאמר במסכת עבודה זרה (ס"ז ע"ב): והתניא: אחד נתן טעם לפגם ואחד נתן טעם לשבח – אסור, דברי ר' מאיר. ר' שמעון אומר: לשבח – אסור, ולפגם – מותר...

ור' שמעון, מאי טעמא? דתניא: "לא תאכלו כל נבלה, לגר אשר בשעריך..." – כל הראויה לגר קרויה נבילה; שאין ראויה לגר – אינה קרויה נבילה. ור' מאיר – ההוא למעוטי סרוחה מעיקרא. ור' שמעון – סרוחה מעיקרא לא צריכה מיעוטא; נפרא בעלמא הוא.

וכתבו הרשב"א (תורת הבית בית ד' שער א') והרא"ש (ע"ז פ"ב סי' ל"ד), וכן הטור והב"י (סי' ק"ג), שהלכה כר' שמעון. ומדברי הרא"ש (שם) משמע שהיתר זה, של נתן טעם לפגם, הוא מוחלט, ואפילו מדרבנן אין לאסור. וכדעת הרא"ה (בבדק הבית, בית ד' שער א', וכ"כ בספר החינוך, מצוה תע"ב. וצ"ע אם הרא"ה הוא גם מחבר ספר החינוך, כידוע. ובדעת הראב"ה עיין טור, אור"ה סי' תרי"ב).

ועיין שאג"א (סי' ע"ה) שכתב בדעת הרא"ש (פסחים פ"ב סי' א') שאם אדם מתכוון לאכול נבילה שאינה ראויה לגר, אסור לו לאכלה משום ד"אחשביה". ולפי זה אין ראייה מדברי הרא"ש בענין נטל"פ, שהרי שם מדובר בתערובת ובטעם בלבד, כשאינו מתכוון לאכול ממשות של איסור, ולכן שם פסק הרא"ש להיתר.

ובשאג"א (שם) עמד על סתירה בדברי הטור: בהלכות פסח (סי' תמ"ב) הביא הטור בשם אביו הרא"ש (פסחים שם) שחמץ שחרכו קודם זמנו אסור אע"פ שאינו ראוי לאכילת כלב, שכיון שאכלו – הרי "אחשביה". ואילו בהלכות יום הכיפורים (סי' תרי"ב) הביא את דעת הראב"ה (סי' תתס"א) שדבר שאינו ראוי לאכילה מותר אף לכתחילה! ונראה שיש ליישב עפ"י קושיית הב"ח (שם ד"ה ומ"ש) על הראב"ה: הב"ח הקשה

וכן רבא (פסחים קט"ו ע"ב) מדבר במי שמתכוון לצאת ידי חובת מצה. אמנם היה מקום להקשות על כך מדברי רבא עצמו (ראש השנה כ"ח ע"ב), שם הוא טובר שמצוות אינן צריכות כוונה; ולדברינו נמצא שמה שאמר רבא שהבולע מצה, גם ללא כוונה, יצא ידי חובה. והרי לדברינו, כשלא התכוון ליהנות בבליעתו, לא יצא ידי חובתו! וצריך לומר שזה שהבולע מצה יצא ידי חובה, היינו כשמתכוון. ועוד, לדעת רבא אין צורך בכוונה לצאת ידי חובה, אך צריך כוונה לאכול, ודו"ק. וכן יש הכרח לומר בפירוש דברי הגמרא בכתובות (ל' ע"ב), האומרת שהתחבב לחבירו חלב בבית הבליעה ובלעו – חייב. והקשה בהפלאה (שם ד"ה וזוה): הרי לא עשה מעשה, ומדוע חייב? ותיירץ שכוונתו ליהנות נחשבת למעשה. (וכמו שמצינו בתוס', ב"ק ל"ב ע"א ד"ה איהו. מיהו משם אין ראייה, שכן יש לומר שבחלבים ועריות חייב על ההנאה, ולא על מעשה האכילה).

וא"כ תרופה זו, שאין כוונה ליהנות בבליעתה, יש לומר שהיא מותרת.

ובדברינו מיושבת קושיית החלקת יואב (שם) על הכס"מ (הל' תרומות פ"י ה"ג), שכתב בשם מהר"י קורקוס שבתחיבה של מאכל לתוך בית הבליעה אין "הנאת גרונו". והחלקת יואב הקשה על כך מהגמרא בכתובות (ל' ע"ב), האומרת שיש "הנאת גרונו" בתחיבה של חלב לתוך בית הבליעה. ולדברינו יש לומר שבסוגיא בכתובות מדובר במקרה שהוא מעוניין לאכול את החלב, ולכן ע"כ יש לו הנאה בכך. ועיין ס' "הורה גבר" (הוריות דף י', דף קמ"ת, בהוצאת אוצר הפירושים גנחובסקי).

מיהו אין לסמוך על סברה זו בלבד כדי להתיר בליעת תרופה אסורה, כי אין הוכחה ברורה לכך בש"ס ובפוסקים.

ג. אכילת דבר שאינו ראוי למאכל אדם

והנה בנד"ד התרופה הזו אינה ראויה לאכילת אדם, שכן אין לה שום טעם. וצ"ע אם יש בה איסור. ויש לחלק בין אכילת מאכל שלא כדרך

לאכילה: הפמ"ג (שפ"ד ס"ק ל"ג) אוסר עור קיבת נבלה יבש שהתרכך (ועיין גם פמ"ג יו"ד סי' ק"ג, שפ"ד ס"ק ב'). והנוב"י (מהד"ק יו"ד סי' כ"ו בתחילתו, ד"ה ואומר) מתיר בשר שהתייבש לגמרי רק באיסור בשר בחלב; שכיון שהבשר אינו ראוי לאכילה, לא נאסר משום בשר בחלב, והוה ליה כסרוח מעיקרא (ופסק כדעת ר' מאיר בע"ז). אך הפת"ש מעיר שמדברי הש"ך (שהבאנו לעיל) משמע שתולק על הנוב"י ומתיר בשר יבש גם באיסור טריפה. וכן כתב התפארת-צבי (יו"ד סי' ע"ג), עיי"ש. ועיין יד אפרים (שם ד"ה לפעמים. וע"ע: חו"ד סי' ק"ג ס"ק א'; חלקת-יואב יו"ד סי' י"א; הרצבי יו"ד סי' פ"ג; אחיעזר ח"ב סי' י"א, ח"ג סי' ל"ג אות ה'; תשובת הגר"י אברמסקי, מובאת בשו"ת ציץ אליעזר ח"ד בהתחלה; ועי' הערות הרב ולדנברג שם).

ומכאן עולה שמאכל שאינו ראוי למאכל אדם – מותר באכילה, לפחות כאשר אין כוונתו לאכילה אלא לתרופה, וק"ו כשהוא בתערובת. ובנד"ד, שהתרופה אינה ראויה אף לכלב, ודאי שמוותר.

ועיין חזו"א (או"ח סי' קט"ז ס"ק ח' ד"ה טבלאות) שהתיר תרופת חמץ שאינה ראויה לאכילה בפסח. בגלל שהעיקר הם חמרי התרופה ולא החמץ, ולכן אין "אחשביה" ביחס לחמץ. אך אם חמרי הרפואה עצמם הם איסורי אכילה וכוונתו לבלוע אותם, א"כ "אחשביה" לאיסור. מיהו אעפ"כ נראה לומר שאין כוונתו לאוכלם. ויש לצרף לכך את שיטת הר"י מקינון (הובאה לעיל) כפי שנתפרשה ע"י החת"ס והחוו"ד (שם), ולפיה בכל תערובת אין "אחשביה", כי אין בדעתו לאכול את האיסור. (ועיין פירוש הרגמ"ה לבכורות ז' ע"ב).

ג. איסור שלא כדרך הנאתו בחולה שאין בו סכנה

וצ"ע אם להקל מדין חולה שאין בו סכנה. שכן נפסק להלכה בשו"ע (יו"ד סי' קנ"ה סעי' ג):

בשאר איסורים (חוץ מע"ז) מתרפאים במקום סכנה... ושלא במקום סכנה – כדרך הנאתו, אסור; שלא כדרך הנאתו, מותר...

מסיכה, שאסורה ביום כיפור אפילו כשהיא באה רק להעביר את הזוהמה ואינה לתענוג; ולא הותרה אלא לחולה, אע"פ שאין בו סכנה, או להעברת חטטין. ומכאן הוכיח הב"ח שע"כ גם הראבי"ה לא התיר אלא לצורך אחר, כגון ללחלח את גרונו ולפלוט; אך אם אכל ושתה כדי לבטל ממנו את הרעב והצמא, א"כ לדידה הויה אכילה ושתיה גמורה, ואסור לכתחילה.

ולפי זה יש לומר שאע"פ שהב"י (שם ד"ה אכל) הביא את דברי הרמב"ם (הלי שביתת עשור פ"ב ה"ה), החולק על הראבי"ה, וסובר שאוכל מאכלים שאינם ראויים לוקה מכת מרדות – יש לומר שהרמב"ם מדבר במי שאוכל לשם אכילה; אך במי שאכל לשם רפואה – גם הוא מודה לראבי"ה שמוותר; ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי.

ועי' שאג"א (סי' ע"ד ד"ה ועתה) שכתב שהלכה כדעת הרמב"ם (שם) האוסר לאכול ביוהכ"פ דבר שאינו ראוי לאכילה. והוכיח מהראשונים בקידושין (נ"ו ע"ב) שעמדו על דברי המשנה האומרת שהמקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת. והקשו הראשונים (תוס', רשב"א וריטב"א שם ד"ה המקדש, מאירי ד"ה זה, ועוד), הרי איסורי הנאה ראויים לשימוש שלא כדרך הנאתו, וא"כ הם שווים פרוטה! ותירצו הריטב"א (שם) והר"ן (לרי"ף דף כ"ג ע"א ד"ה מתני') שהדבר אסור מדרבנן, והיינו כדברי הרמב"ם. אך מהתוס' (שם), שלא תירצו כן, משמע שאפילו מדרבנן מותר.

ואם הסברה לאסור היא משום "אחשביה", יש לומר שבתערובת מותר, כמו שמצינו בדעת ר' שמעון בענין חצי שיעור, שאמנם לוקה משום ש"אחשביה"; אך בתערובת אינו לוקה, משום שרק כשהאוכל בעינו החשיבו, אך בתערובת לא החשיבו (תוס' ע"ז ס"ח ע"א בשם רבנו יקר מקינון, עפ"י החתם סופר, בחידושו לע"ז שם, והחוו"ד, קונט' "בית הספק" בסופו, ד"ה לכבוד). והש"ך (יו"ד סי' קי"ד ס"ק כ"א) התיר כרכום שנתערב בו בשר טריפה יבש (אלא שלא כתב במפורש שהטעם להיתר אמור רק בתערובת).

ובפת"ש (יו"ד סי' פ"ז ס"ק כ"א) הביא מחלוקת בדינם של איסורי אכילה שאינם ראויים

ומוסיף הרמ"א (הג"ה שם):

יש אומרים דכל איסורי הנאה מדרבנן מותר להתרפאות בהן. אפילו חולה שאין בו סכנה...
ומהו גדר חולה שאין בו סכנה? בשו"ע (או"ח סי' שכ"ח סעי' י"ז) פסק המחבר שחולה שנפל מחמת חוליו למשכב, ואין בו סכנה, נחשב לחולה שאין בו סכנה. והרמ"א (הג"ה שם) הוסיף: "או שיש לו מיחוש שמצטער וחלה ממנו כל גופו...". וא"כ יש לדון בנד"ד מצד זה שהפריחה היא בעור, ואין בה סכנה, ואינה מחייבת שכיבה, א"כ אינה אלא כמיחוש בעלמא. אך מכיון שהיא דבר כרוני הנמשך זמן רב ומפריע לחיים התקינים של האדם – כמות כחולה שאין בו סכנה.
ועוד נראה לענ"ד שסכנת עור כמות כסכנת אבר, שיש לה דין חולה שאין בו סכנה (עי' שו"ע או"ח סי' שכ"ח סעי' י"ז), וצ"ע.

ד. איסורי אכילה לחולה שאין בו סכנה

אלא שהלכה זו, המתירה לחולה איסורים שלא כדרך הנאתו, נאמרה בהנאה מאיסורי הנאה ולא באכילה של איסורי אכילה. ואולי יש ללמוד להיתר ממה שמצינו במסכת יומא (ע"ז ע"ב):
ת"ר: ...אסור לטוך... ואם היה חולה או שרדו לו חטטין בראשו – טך כדרכו ואינו חושש.
וקשה, שהרי סיכה כשתיה (שם ע"ו ע"ב), ובכל זאת הותרה כאן! וע"כ יש לומר שכיון שסיכה זו באה לצורך רפואה, אין בה איסור סיכה. שכן רק סיכה לשם הנאה נאסרה, וזו לא באה לשם הנאה. והיא מותרת כשם שרחצה הותרה שלא לצורך הנאה (שם ע"ז ע"ב).

אמנם יעויין בר"ן (לרי"ף יומא דף א' ע"א ד"ה יום) שהקשה: היאך התירו רחיצה וסיכה בכל המקרים הנ"ל? ותירץ שסיכה ורחיצה אינם אסורים מהתורה במפורש, אלא מסרן הכתוב לחכמים, והם פירשו שבכה"ג מותר. וק"ו למ"ד שאיסורים אלו הם מדרבנן. וא"כ יש להביא מכאן ראיה גם לאיסורים אחרים האסורים מדרבנן, שלא גזרו עליהם בחולה שאין בו סכנה. אלא שכתב הר"ן (לרי"ף פסחים דף ו' ע"ב ד"ה

וראיה) שאע"פ שהתירו איסור דרבנן לצורך חולה ומצטער, לא התירו איסורי אכילה. וא"כ כיצד התירו סיכה, הרי סיכה כשתיה? מיהו יש לומר דלא דמי לשתיה ממש, ואין דינה כדין שתיה לכל דבר, וצ"ע. (ועיין ביאור הגר"א יו"ד סי' קנ"ה ס"ק י"ז, או"ח סי' שכ"ו ס"ק י"ט, ובמקורות המובאים בברכת אליהו שם). ואם אכן יש לחלק בין סיכה לבין שתיה ממש, ע"כ צריך לומר שבשתיה ואכילה לא התירו איסור דרבנן לחולה שאין בו סכנה.

ומכיון שהרמ"א (יו"ד סי' קנ"ה סעי' ג') פסק כדעת הר"ן, א"כ יש לאסור בנד"ד. אולם כבר כתבנו לעיל (אות ב') שיש לומר שאיסורי אכילה שנאסרו – זהו רק כש"אחשביה" לאכילה, ולכן יש לאסור, אך כשלא אחשביה – מותר. וא"כ יש לומר שגם מי שאינו מתיר לבריא לקחת איסור שאינו ראוי לאדם, יודה שהדבר מותר לחולה שאין בו סכנה. שמכיון שהאיסור הוא רק מדרבנן, ולחולה שאין בו סכנה התירו בעיקרון איסורי דרבנן, ורק איסורי אכילה אסרו – א"כ כשהאיסור אינו ראוי לאכילת אדם, לאו שמה אכילה, כי בעצם אין על דבר כזה שם אכילה, ורק משום דאחשביה לאכילה חל על זה שם מאכל. ולכן כשבולע את האיסור רק לשם רפואה, ותרופה זו אין לה טעם וריח ואינה ראויה לאכילה כלל – אין כאן "אחשביה", ומותר. וכן משמע מהנוב"י (מהד"ק יו"ד סי' ל"ה) שדבר שלא כדרך אכילתו מותר לחולה שאין בו סכנה.

עוד נראה אולי לומר שבאכילה יש גנאי גדול יותר, שאדם נהנה בגופו בדבר האסור הנבלע באבריו, והוא חי וניזון ממנו. וכמו שכתבו התוס' (חולין ה' ע"ב ד"ה צדיקים, גיטין ז' ע"א ד"ה השתא) שמה שאין הקב"ה מביא תקלה על ידם של צדיקים, המדובר הוא רק באיסורי אכילה, שיש בהם גנאי גדול. ועי"ש שחילקו בין איסורי "חפצא" לבין איסורי "גברא", כגון צום ביוהכ"פ או אכילה לפני הבדלה, שבהם אין הגנאי כל כך גדול, משום שאין שם "חפצא" של איסור בתוך מעיו.

תשובה

למעשה נראה שאפשר להקל בנד"ד, בצירוף של השיקולים הבאים:
 א. יתכן שבליעת איסור אינה אסורה אלא מדרבנן, ולדעת הראב"ה אף מותר לכתחילה, ואפילו לבריא (עי' לעיל אות א).
 ב. דבר שאינו ראוי לאכילה, אין בו איסור מהתורה.
 ג. ולפי מה שכתבנו (לעיל אות א), גם האוסרים – במקום שאינו מחשיבו לאוכל – יתכן שיתירו.
 ד. בנד"ד התרופה אינה ראויה אפילו לאכילת כלב.
 ה. אשה זו, הסובלת ממחלת עור כרונית, מוגדרת כחולה שאין בו סכנה, וייתכן שיש בה אף סכנת אבר. ובחולה שאין בו סכנה התירו איסורי דרבנן, וייתכן שהתירו גם לאכול דבר שאינו ראוי לאכילת אדם, אם כוונתו לתרופה.
 ולכן נראה שיש להתיר לה את בליעת התרופה.

(אלא שלפי זה נפלה הראיה שהבאנו לעיל ממה שהתירו סיכת חטטין ביוה"כ, וצ"ע).
 ועיין שו"ת רעק"א (סי' ה') שהסתפק במוקצה בשבת, אם מותר להאכיל אותו לחולה שאין בו סכנה. וצריך לומר שזהו ספקו של הגרעק"א: האם איסור האכילה הוא משום גנאי או משום "אחשביה". שאם הוא משום "אחשביה" – גם במוקצה, שהוא איסור "גברא", כשאוכל אותו הרי הוא מחשיב אותו, וכמו שמצינו באיסור אכילה ביוה"כ"פ. אולם אם נאמר שאיסור זה הוא משום גנאי – אין באיסור "גברא" משום גנאי. אלא שהגרעק"א לא הכריע בשאלה זו.
 ואם נניח שהאיסור הוא משום גנאי, א"כ גם בבליעה יש גנאי, שהרי במעיו נמצא דבר איסור. אך יתכן לומר שבאכילה יש הנאה גדולה יותר, וזהו הגנאי. וכשהדבר אינו אסור מצד עצמו, כגון באכילה לפני הבדלה או ביוה"כ"פ, שאינו נהנה מ"חפצא" של איסור, אין הגנאי גדול כל כך. ולפי זה יש לומר שכל דבר שאינו ראוי לאכילה מצד עצמו, והאוכל אינו נהנה ממנו – אינו גנאי כל כך, ולא גזרו בו, וצ"ע.

סימן כב

הבאת אם נכרית לא"י ע"י בתה

ראשי פרקים

שאלה *

גיורת צדק, הגרה בארץ, פנתה בשאלה. אמה הגויה חלתה בחו"ל, ואין לה שם קרוב משפחה אחר. האם ביקשה מבתה להביאה ארצה, כדי שתהיה סמוכה אליה ותוכל לטפל בה. האם אינה אדוקה בדתה, אלא גויה רגילה. האם הדבר מותר, או שיש בו איסור משום "לא ישבו בארצך" ומשום "לא תחנם"?

שאלה

- א. ריפוי גוי משום "איבה"
  - ב. "דרכי שלום"
  - ג. הכרת טובה כלפי גוי
  - ד. ישיבת הארץ בגוי שאינו עובד עבודה זרה
- תשובה
מסקנות

* אייר תשמ"ט.